

ODLUKA I NALAZI

Datum usvajanja: 11. decembar 2019. god.

Predmet br. 2016-14

Milan Ađančić

protiv

EULEX-a

Komisija za razmatranje ljudskih prava na zasedanju 11. decembra 2019. godine u sledećem sastavu:

G. Guénaél METTRAUX, predsedavajući član
Gđa Anna BEDNAREK, rezervni član
Gđa Anna AUTIO, član

Uz asistenciju:

G. Ronald Hooghiemstra, pravni službenik

Uzevši u razmatranje gore pomenutu žalbu, predstavljenu u skladu sa Zajedničkom Akcijom Saveta 2008/124/CFSP koja datira od 04. februara 2008. godine, EULEX-ovim Konceptom odgovornosti koji datira od 29. oktobra 2009. god. o osnivanju Komisije za razmatranje ljudskih prava i Pravilnika o radu Komisije prema poslednjim izmenama od 15. januara 2019. godine,

Nakon razmatranja, odlučuje sledeće:

I. POSTUPAK PRED KOMISIJOM

1. Žalba povodom ovog slučaja je registrovana pred komisijom dana 30. juna 2016. godine.
2. Putem pisma, 01. jula 2016. godine, Komisija je obavestila Misiju da je ovaj slučaj registrovan.
3. Dana 28. juna 2017. godine, komisija je od ovog a i drugih žalilaca zatražila da dostave naknadne informacije u vezi njihovih žalbi. Žalioци su prvobitno odgovorili preko predstavnika srpskih porodica iz Resursnog centra za nestala lica (RCNL), NVO sa sedištem u Prištini, da nisu imale dodatne informacije u vezi sa ovim slučajevima.
4. Dana 20. septembra i 17. oktobra 2017. godine, Komisija je poslala dva dodatna zahteva da naknadne informacije preko predstavnika iz RCNL.

5. Dana 20. oktobra 2017. godine, komisija je primila odgovor od predstavnika iz RCNL koji je dostavio naknadne informacije u vezi dva predmeta, uključujući i ovaj predmet.
6. Dana 08. decembra 2017. godine, komisija je poslala Izjavu sa činjenicama i pitanjima Šefici Misije (čitaj: ŠM) EULEX Kosovo, pozivajući je da podnese svoje odgovore i pisane komentare povodom žalbi najkasnije do 26. januara 2018. godine.
7. Pismom od 19. januara 2019. godine, do Misije je ponovo zatraženo da podnese odgovore na pitanja do 16. februara 2019. godine.
8. Zapažanja ŠM su primljena 12. marta 2019. godine.
9. Dana 15. marta 2019. godine, pismo ŠM je radi informisanja dostavljeno žalioocu, kojem je dat rok do 15. aprila 2019. godine da dostavi naknadne podneske kao odgovor na to pismo.
10. Dana 19. juna 2019. godine, Komisija je donela odluku o prihvatljivosti, proglašivši žalbu prihvatljivom u smislu članova 2, 3, 8 i 13 Evropske Konvencije za ljudska prava (u daljem tekstu: „Evropska konvencija” ili “Konvencija”) (<https://hrrp.eu/docs/decisions/2019-06-19%20Admissibility%20Decision%202016-14.pdf>).
11. Pored toga, Komšija je u svojoj Odluci o prihvatljivosti pozvala strane da razmotre sledeća pitanja:

I. ZA ŠEFA MISIJE:

- i. Da li su spisi ovog predmeta u posedu Instituta za sudsku medicinu ikada podeljeni sa tužiocima iz EULEX-a? Ukoliko nisu, zbog čega?
- ii. Koje je korake (ako ih ima) preduzela Misija da bi obezbedila koordinaciju među svojim različitim organima radi centralizacije i razmene informacija koje se tiču tekuće istrage teških krivičnih dela, uključujući slučajeve „prisilnih nestanaka”?
- iii. Da li je Misija nadležna da nadgleda ovaj predmet, a da lokalne vlasti nisu pokrenule istragu o njemu? Ako ne, šta je Misija ovlašćena da uradi kada, prema njenom mišljenju, lokalne vlasti ne izvršavaju svoje - proceduralne - obaveze iz člana 2. ili 3. Konvencije?
- iv. *Molimo vas da dostavite i kopiju pisma od 11. juna 2018. godine.* Da li je Misija sprovedla sličnu vežbu u svakom predmetu, kako bi osigurala da se članovi porodice nestalih lica obaveste o ukidanju predmeta kada se to desilo tokom mandata EULEX-s, ili je ovaj postupak specifičan samo za ovaj predmet?
- v. U svojim podnescima, Misija je navela da se „smatralo malo verovatnim da bi dodatna istraga policije obezbedila dovoljno informacija’ (vidi Odluku o prihvatljivosti, stav 31). Koji su faktori ili mišljenja doveli do tog zaključka? Ko je i kada izneo taj zaključak?
- vi. U svojim podnescima (sažetim u stavu 26 Odluke o prihvatljivosti), Misija ukazuje da je kao rezultat rekonfiguracije JIRZ-a u 2014. godini obavestajni

i istraživački kapacitet Misije *izbrisan*. Ko je doneo tu odluku? Na osnovu kojih faktora i razloga?

II. ZA ŽALIOCA:

- i. Kakav ste kontakt imali sa Misijom EULEX tokom perioda 2008-2014. godine u vezi sa ovim predmetom? Konkretno, kakve su prirode i opsega bili vaši kontakti sa EULEX-ovim Institutom za sudsku medicine?
- ii. Molimo opišite posledice – finansijske, lične i emotivne – koje je nestanak vašeg člana porodice imao po vas.

II. SASTAV KOMISIJE

12. Nakon ostavke jednog člana komisije, tog odlazećeg člana je zamenila gđa Autio nakon imenovanja u komisiji shodno pravila 14. Pravilnika o radu Komisije. Kako bi osigurala potpunu upoznatost sa slučajem, gđa Autio se upoznala sa celokupnim predmetnim spisom, uključujući i prihvatljivost istog, te je stoga u potpunosti spremna da učestvuje u raspravama povodom ovog slučaja.

III. ČINJENICE

13. Činjenice koje je izneo žalilac mogu se rezimirati na sledeći način.
14. Dana 22. juna 1998. godine, Dušan Ađančić, otac žalioca, Milana Ađančića, kidnapovan je dok je išao na posao u blizini rudnika Belačevac, Opština Kosovo Polje. Toga dana je nestao u nepoznatim okolnostima i nikada više nije viđen.
15. Žalilac i njegova porodica su obavestili Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srbije, MKCK u Srbiji i UNMIK, a naknadno i EULEX Kosovo.

IV. PODNESCI STRANA

Žalilac

16. Žalilac navodi da je EULEX Kosovo tokom sprovođenja svog izvršnog mandata trebalo da ispita nestanak njegovog srodnika ali to nisu učinili stoga su prekršili osnovna prava kako njegova tako i njegovog srodnika.

Šef Misije (ŠM)

17. Komisija je podneske Misije u vezi sa prihvatljivošću ove žalbe primila 19. septembra 2019. godine.
18. Kao preliminarnu stvar, Misija je korigovala svoje prethodne podneske, pošto je pogrešno pretpostavila da nije bilo indicija da je Jedinica Misije EULEX Kosovo za istragu ratnih zločina (JIRZ) primila spis predmeta od Jedinice UNMIK-a za nestala lica (JNL). Nakon dalje verifikacije, sada izgleda da jeste.

19. Kao odgovor na pitanje Komisije da li su spisi ovog predmeta u posedu Instituta za sudsku medicinu ikada podeljeni sa tužiocima iz EULEX-a, vršilac dužnosti šefa Misije je odgovorio da izgleda da tužioci misije nisu imali saznanja o postojanju spisa predmeta u posedu Instituta za sudsku medicinu u vezi sa ovim slučajem i verovatno su pretpostavili da su posedovali svu relevantnu evidenciju. 'Izgleda, navela je Misija, 'da u to vreme različite jedinice EULEX-a nisu imale saznanja da su dokumenti koji su se odnosili na iste događaje i/ili pojedince bili podeljeni u razne spise predmete i evidentirani pod različite brojeve evidencije.'

20. Komisija je dalje pitala

'Koje je korake (ako ih ima) preduzela Misija da bi obezbedila koordinaciju među svojim različitim organima radi centralizacije i razmene informacija koje se tiču tekuće istrage teških krivičnih dela, uključujući slučajeve „prisilnih nestanaka“?'

21. ŠM je kao odgovor navela sledeće:

'Kao opšta praksa, kada god su JIRZ i EULEX-ovi tužioci u STRK-u istraživali neki slučaj, oni su se konsultovali sa ostalim jedinicama kako bi ustanovili da li su postojale dodatne informacije. Moguće je da je ova praksa u manjoj meri primenjivana u početnoj fazi Misije.'

22. Misija nije pokušala da pokrene pitanje zašto ova 'opšta' praksa nije primenjena u ovom slučaju. Misija je dodala da se čini da su se u prvom semestru, i kao rezultat velikog broja pristiglih predmeta, pregled i procena spisa predmeta UNMIK-a „uglavnom zasnivali na (...) onome što je već bilo u spisu predmeta'.

23. Na pitanje da li je misija nadležna za nadgledanje ovog slučaja, a da lokalne vlasti nisu pokrenule istragu o njemu, ŠM nije jasno odgovorio na zahtev Komisije i nije precizirao da li će biti u stanju da nadgleda ovaj konkretni slučaj. Umesto toga, pružio je opšti opis prirode njegove funkcije nadgledanja i mandata. Preciziralo je, međutim, da se odabrani slučajevi već nadgledaju ili se mogu nadgledati „od istražne faze do izvršenja kazne“. Čini se da nadležnost Misije za nadgledanje pokriva u *principu ceo lanac krivično-pravnog sistema*, naime na nivou policije, tužilaštva i sudstva:

EULEX-ova Jedinica za nadgledanje predmeta procenjuje funkcionisanje kosovskog pravosuđa u pogledu poštovanja proceduralnih, zakonskih i ljudskih prava. Procena se vrši snažnim sistemskim i tematskim nadgledanjem odabranih krivičnih i građanskih slučajeva, uključujući slučajeve visokog profila i predmete koje je EULEX prethodno bavio. Misija nadgleda čitav lanac krivično-pravnog sistema, naime policijski, tužilački i sudski nivo. <https://www.eulex-kosovo.eu/?page=2,10,1069>

24. Komisija je dalje osporila tvrdnju Misije da je smatrala da je bilo malo verovatno da bi dalja istraga pružila dovoljno informacija da se stvar nastavi. Kao što je učinjeno u slučaju 2016-09, odgovor Misije u vezi s tim nije dovoljno konkretan. Misija je navela da je prema njenom shvatanju tužilac STRK-a do nezavisno doneo ovaj zaključak na osnovu procene koju je dala JIRZ:

'Ovaj zaključak donesen je u sveukupnom kontekstu i pod opštim okolnostima opisanim na stranama 2-9 odgovora EULEX-a u vezi sa ovim slučajem od 12. marta 2019. legitimno je pretpostaviti da ako je broj predmeta i dokumenata koje mu je predao UNMIK značajno niže i pravilno organizovani, tužilac se možda odlučio za otvaranje istrage, umesto da odbaci krivičnu prijavu na osnovu podataka sadržanih u dosijeu JIKP.'

25. Što se tiče brisanja obaveštajno-informativnih i istražnih kapaciteta Misije u 2014. godini, Misija je navela da je moguće da je ta odluka donesena (od strane zemalja članica EU) uzevši u obzir izmene mandata EULEX-a 2014. godine’.

26. Vršilac dužnosti šefa Misije dalje zapaža da ocena postupaka EULEX-a u smislu proceduralnog dela člana 2 (proceduralni deo) i člana 3 Evropske konvencije ne može zanemariti kontekst i okolnosti u kojima je Misija pozvana da sprovede svoj mandat’. On je, pored toga, naglasio niz izazova sa kojima se Misija suočavala u to vreme, uključujući broj predmeta koje je trebalo obraditi, stanje spisa predmeta primljenih od UNMIK-a, ograničene resurse, vremenski rok njenog mandata i korake koje je Misija preduzela da organizuje spise primljene od UNMIK-a. Misija je, kao naročito relevantne za ovaj slučaj, navela sledeće tvrdnje, koje Komisija prilaže doslovno:

„Čini se da je početni pristup policijskih i jedinica tužilaštva Misije bio zasnovan na informacijama iz dve odluke: sa jedne strane bila je prioritizacija pregleda i ispitivanja oko 1200 spisa predmeta koje je UNMIK već klasifikovao kao ‘spise predmeta ratnih zločina’ nad takozvanim ‘spisima predmeta nestalih lica’; i sa druge strane, brza identifikacija onih predmeta ratnih zločina koji su više obećavali u pogledu ishoda istrage. Ovo je dovelo to odbacivanja krivičnih prijava koje su se odnosile na zločine u kojima se na osnovu informacija sadržanih u spisu predmeta nisu mogli identifikovati konkretni osumnjičeni, i za koje je zaključeno da se daljom istragom od strane policije ne bi moglo obezbediti dovoljno informacija. Međutim, činjenica da Misija nije sprovedla istragu o nestanku Dušana Ađančića nije imala nikakve posledice po napore osoblja Misije u ISM-u na njegovom ili pronalaženju njegovih posmrtnih ostataka. Zapravo, iako je tužilac iz EULEX-a u STRK-u odbacio ovaj krivični predmet 2009. godine, na ISM-u je ovaj predmet paralelno nastavljen i nije zatvoren. Tokom proteklih deset godina, EULEX je svojim stručnim kapacitetom u ISM-u uložio velike napore na pronalaženju Dušana Ađančića i ostalih osam nestalih lica. . Ovi napori su počeli još 2008. godine, kada su izvedeni prvi radovi na iskopavanju ((izrada strategije, obezbeđivanje sredstava od međunarodnih donatora i obezbeđivanje saradnje sa kosovskim institucijama). Kao što je već navedeno u odgovorima i zapažanjima Misije od 12. marta 2019. godine, ti napori su kulminirali šestomesečnim iskopavanjem izvedenim 2011. i 2012. godine u Žilivodama, na površini od oko 2000 kvadratnih metara i do dubine od oko 25 metara. Nažalost, nisu pronađeni nikakvi posmrtni ostaci. Da su se pronašli bilo kakvi posmrtni ostaci, opravdano je pretpostaviti da bi se krivična istraga najverovatnije nastavila.

27. Misija je takođe navela da na osnovu svog rekonfigurisanog mandata Misija zadržava izvršni kapacitet za podršku kosovskom ISM-u:

‘Ako se pojave nove verodostojne informacije, Misija je spremna da podrži kosovske institucije u bilo kakvim dodatnim operacijama na pronalaženju g. Dušana Ađančića i drugih nestalih lica’.

28. Misija je navela sledeća zapažanja:

‘Misija priznaje da su njene policijske i tužilačke jedinice mogle i trebale biti opreznije u radu sa dosijeom CJKI-a. Sve u svemu, Misija je trebala uložiti veće napore na informisanje žrtava i šire javnosti o svojim strategijama i pristupima, kako bi efikasnije upravljala očekivanjima i bila transparentnija. Međutim, u ovom predmetu i uzimajući u obzir osnovne prepreke koje su predstavljene, Misija ne smatra da su prava podnosioca žalbe povređena i, uzevši u obzir gore navedeno,

tvrdi da je učinila sve što je razumno bilo moguće kako bi utvrdila sudbinu Dušana Ađančića.’

29. Konačno, 06. novembra 2019. godine, jedan član Sekretarijata Komisije dobio je pristup pismu Misije od 05. novembra 2018. godine, koje je bilo priloženo spisu predmeta ovog slučaja prilikom prenosa na lokalne organe. U jednom od tih dokumenata, Rešenje o odbacivanju krivične prijave od 20. jula 2009. godine, navodi se da je krivična prijava koja se donosi na istragu nestanka rođaka podnosioca žalbe odbačena od strane STRK-a po sledećem osnovu:

‘Spis predmeta ne sadrži nikakve elemente koji mogu voditi do identifikacije potencijalno osumnjičenog lica.

[...]

Iz krivične prijave je očigledno da ne postoji razumna sumnja protiv nekog određenog osumnjičenog lica za gore opisano krivično delo. Pred toga, tužilac veruje da je razumno malo verovatno da će dalja straga od strane policije pružiti dovoljno informacija.’

30. U tom smislu, Komisija je takođe bila u mogućnosti da pregleda primopredajno pismo koje je EULEX priložio uz ovaj predmetni spis kada je isti predao lokalnim vlastima 05. novembra 2018. godine. U pismu stoji da uprkos tome što je slučaj bio odbačen 20. jula 2009. godine,

‘pored toga, pozivam vašu kancelariju da sprovede lično pregled predmetnog spisa nakon prijema, i kontaktira JIRZ kako bi proverili da li oni još uvek poseduju bilo koje druge materijale koji pripadaju ovom slučaju.’

Dalji podnesci od strane podnosioca žalbe

31. Nema daljih podnesaka od podnosioca žalbe.

V. RAZMATRANJA

“ Prisilni nestanak“ kao ozbiljno kršenje osnovnih prava žrtve

32. Praksa prisilnog nestanka je jedna od najstrašnijih vrsta kršenja ljudskih prava. Ona uključuje kršenje ne samo jednog prava već mnogo njih, uključujući u mnogim slučajevima, pravo na istinu, pravo na priznavanje kao osobe pred zakonom, pravo na slobodu i bezbednost osobe i pravo da ne bude predmet mučenja i drugih okrutnih, nehumanih ili ponižavajućih postupanja ili kažnjavanja, pravo na efikasan pravni lek i takvo ponašanje krši ili predstavlja ozbiljnu pretnju pravu na život. Vidi, npr., *Sadiku-Syla protiv EULEX-a*, 2014-34, Odluka i nalazi, 19. oktobar 2016. godine, stav 33; *S.H. protiv EULEX-a*, Odluka i nalazi, Predmet br. 2016-28, 11. septembar 2019. god., stav 61; *Deklaracija o zaštiti svih osoba od prisilnog nestanka A/RES/47/133*, 18. decembar 1992. godine.
33. Posebno važno u ovom kontekstu jeste pravo žalioca na istinu, tj., pravo žrtava da znaju šta se dogodilo njihovim bliskim rođacima i okolnosti koje su dovele do njihovog nestanka. Vidi, uopšteno, *S.H. protiv EULEX-a*, Odluka i nalazi, Predmet br. 2016-28, 11. septembar 2019. god. stav 62; *Desanka i Zoran Stanišić protiv EULEX-a*, 2012-22, 11. novembar 2015. godine, stav 67; vidi takođe i *El-Masri protiv Bivše Jugoslovenske Republike Makedonije*, Žalba br. 39630/09, presuda ESLJP-a od 12. decembra 2012.

godine, stav 191-193; *Orhan protiv Turske*, žalba br. 25656/94, presuda ESLJP-a od 18. juna 2002. god., stav 358; *Imakayeva protiv Rusije*, žalba br. 7615/02, presuda ESLJP-a od 09. novembra 2006. god., stav 164; *Velásquez Rodríguez protiv Hondurasa*, presuda MASLJP-a od 29. jula 1988. god., stav 181; *Heliodoro Portugal protiv Paname*, presuda MASLJP-a od 12. avgusta 2008. god., stav 244; *Anzualdo Castro protiv Perua*, presuda MASLJP-a od 22. septembra 2009. god., stav 116-118; Opšti komentar o pravu na istinu u vezi sa prisilnim nestankom, Izveštaj Radne grupe o prisilnim ili nedobrovoljnim nestancima, 2010, konkretno, stav 1, Dokument A/HRC/16/48; *Grupa principa za zaštitu i promovisanje ljudskih prava kroz akcije za borbu protiv nekažnjivosti* (E/CN.4/2005/102/Add.1), konkretno, Principi 2-44; takođe Međunarodna Konvencija za zaštitu svih osoba od prisilnih nestanaka, usvojena 20. decembra 2006. godine, konkretno, Preambula i čl. 24(2); i kao ilustraciju pogledati slučaj *Gudiel Alvarez i dr. ("Diario Militar") protiv Gvatemale*, presuda od 20. novembra 2012. god.; Osnovanost, Obeštećenja i Troškovi, stav 301 (i navodi).

34. Već skoro dve decenije, podnosilac žalbe je živeo u neizvesnosti o sudbini svog oca, šta mu se dogodilo i pod kojim okolnostima je nestao. Psihološka patnja koja je rezultat toga nije samo ogromna, ona i dalje traje. Vidi i *S.H. protiv EULEX-a*, Odluka i nalazi, Predmet br. 2016-28, 11. septembar 2019. god. stav 63; *D.W., E.V., F.U., G.T., Zlata Veselinović, H.S., I.R. protiv EULEX-a*, 2014-11 do 2014-17, Odluka o prihvatljivosti, 30. septembar 2015. godine, stav 78; *Sadiku-Syla protiv EULEX-a*, 2014-34, Odluka o prihvatljivosti, 29. septembar 2015. godine, stav 35 i 42. Vidi takođe, u smislu člana 3, ESLJP, *Kurt protiv Turske*, presuda od 25. maja 1998. godine, Izveštaji o presudama i odlukama 1998- III, stav 130-34; *Khadzhaliyev i ostali protiv Rusije*, Žalba br. 3013/04, presuda ESLJP-a od 06. novembra 2008. godine, stav 120-121; *Timurtas protiv Turske*, Žalba br. 23531/94, presuda -a od 13. juna 2000. godine, stav 95; Odluka br. 828 od 1984. god., stav 3 (Parlamentarna Skupština Saveta Evrope); i *Opšti komentar na član 17 Deklaracije*, Izveštaj radne grupe o prisilnim i nedobrovoljnim nestancima 2000. godine. Dokument E/CN.4/2001/68 (upućuje i daje komentar na član 17(1) Deklaracije o zaštiti svih osoba od prisilnog nestanka).
35. Kontinuirana priroda kršenja prava koja su uključena u takvu praksu objašnjava da je obaveza nadležnih organa da ovo istraže hitna i važna obaveza koja se može staviti po strani ili odložiti samo u najužem smislu datih okolnosti. Vidi *S.H. protiv EULEX-a*, Odluka i nalazi, Predmet br. 2016-28, 11. septembar 2019. god. stav 64.
36. Kada je reč o istraživanju slučajeva prisilnog nestanka, treba što pre započeti s istragom, a što je više moguće izbeći odugovlačenja. Ne samo zbog uticaja na preživjele rođake, već i zato što će dokazi nestati ili će se izgubiti, a pamćenje blede. Stoga odlaganja u istragama mogu negativno uticati na mogućnost da se istragom utvrde okolnosti pod kojima je osoba nestala i dovedu krivci pred lice pravde. Kao prikaz primene ove garancije u različitim kontekstima, uopšteno pogledati: *S.H. protiv EULEX-a*, Odluka i nalazi, Predmet br. 2016-28, 11. septembar 2019. god. stav 65; *Gürtekin i ostali protiv Kipra*, Odluka o neprihvatljivosti ESLJP-a od 11. marta 2014. god; *Al-Skeini i ostali protiv Ujedinjenog Kraljevstva [GC]*, žalba br. 55721/07, presuda ESLJP-a 07. jula 2011. godine; *Jaloud protiv Holandije [GC]*, žalba br. 47708/08, presuda EKLJP-a 20. novembar 2011. godine; *Jelić protiv Hrvatske*, žalba br. 57856/11, presuda ESLJP od 12. juna 2014. godine; *B. i ostali protiv Hrvatske*, br. 71593/11, presuda ESLJP-a od 18. juna 2015. godine; *Palić protiv Bosne i Hercegovine*, žalba br. 4704/04, presuda ESLJP-a od 15. februara 2011. godine; *Lejla Fazlić i ostali protiv Bosne i Hercegovine* i 4 drugih žalbi, žalbe br. 66758/09, 66762/09, 7965/10, 9149/10 i 12451/10, presuda ESLJP-a 03. juna 2014. godine; *Mujkanović i ostali protiv Bosne i Hercegovine*, žalbe br. 47063/08 i dr., presuda ESLJP-a 03. juna 2014. godine; *Nježić i Štimac protiv Hrvatske*, žalba br. 29823/13, presuda ESLJP-a od 09. aprila 2015. godine.

Dužnosti i obaveze vlasti u pogledu postupaka prisilnih nestanaka

37. Postupci EULEX-ovih tužilaca i policije u principu čine deo izvršnog mandata EULEX-a Kosovo u sektorima pravosuđa, policije i carine. Kao takvi, oni spadaju unutar sfere mandata Komisije (vidi, npr., *K do T protiv EULEX-a*, 2013-05 do 2013-14, 21. april 2015. god., stav 43; *Krlić protiv EULEX-a*, 2012-21, 26. avgust 2014. god., stav 23; *Y protiv EULEX-a*, 2011-28, 15. novembar 2012. god., stav 35). Ovde se radi o tome da li se predmetno ponašanja sastoji od pozitivnog postupka ili krivog propusta od strane Misije. Vidi *Krlić protiv EULEX-a*, 26. avgust 2014. god., stav 25; *S.H. protiv EULEX-a*, Odluka i nalazi, Predmet br. 2016-28, 11. septembar 2019. god., stav 48.
38. Komisija je već imala prilike da napomene da misija EULEX nije država i da je mogućnost garantovanja efikasne zaštite ljudskih prava u pogledu svih relevantnih aspekata nemoguće uporediti sa onim što može da se očekuje od jedne države (vidi odluku komisije u *A,B,C,D protiv EULEX-a*, 2012-09 do 2012-12, 20. jun 2013. godine, stav 50; *K do T protiv EULEX-a*, gore citirano, stav 53; vidi takođe odluku Savetodavne Komisije za Ljudska Prava UNMIK-a (SKLJP) u slučajevima br. 248/09, 250/09 i 251/09, 25. april 2013. godine, stav 35; *S.H. protiv EULEX-a*, Odluka i nalazi, Predmet br. 2016-28, 11. septembar 2019. god., stav 49).
39. Očekivanja vezana za sposobnost EULEX-a da istraži i reši složena krivična pitanja bi stoga trebala biti realna a ne da EULEX-u nametnu disproportionalni teret koji njegov mandat i resursi ne mogu da ispune (L.O. protiv EULEX-a, 2014-32, Odluka i nalazi, 11. novembar 2015. godine, stav 43 i 45, i njihove reference u: odluci komisije u slučajevima *A,B,C,D protiv EULEX-a*, 2012-09 do 2012-12, 20. jun 2013. godine, stav 50; *K do T protiv EULEX-a*, 2013-05 do 2013-14, 21. april 2015. godine, stav 53; *Sadiku-Syla protiv EULEX-a*, 2014-34, Odluka o prihvatljivosti, 29. septembar 2015. godine, stav 35-37; *D.W., E.V., F.U., G.T., Zlata Veselinović, H.S., I.R. protiv EULEX-a*, 2014-11 do 2014-17, Odluka o prihvatljivosti, 30. septembar 2015. godine, stav 72-74; vidi takođe SKLJP odluka u slučajevima br. 248/09, 250/09 i 251/09, 25. april 2013. godine, stav 35 i stavovi 70-71).
40. Stoga se, u svakom slučaju, od Komisije očekuje da razmotri da li postoje konkretne i realne prepreke koje su možda ugrozile kapacitet EULEX-a da sprovede brzu i efikasnu istragu u ovom predmetu. Jedna takva procena nije namenjena da opravda operativne nedostatke koji nisu povezani sa konkretnim i dokazivim izazovima. (L.O. protiv EULEX-a, 2014-32, Odluka i nalazi, 11. novembar 2015. godine, stav 44; *S.H. protiv EULEX-a*, Odluka i nalazi, Predmet br. 2016-28, 11. septembar 2019. god., stav 50).
41. U svim slučajevima, a naročito u ovako ozbiljnim slučajevima, od istražnih organa se očekuje da postupaju s razumnom revnošću i brzo i efikasno i da uključe resurse srazmerne potrebi i mogućnosti za rešavanje slučaja. Iako se ne može očekivati da bilo koji istražni organ reši sve slučajeve koji su mu podneti, od njega se očekuje da postupi sa takvom posvećenošću, ažurnošću i efikasnošću kao što je i ozbiljnost slučaja koji je pod istragom (L.O. protiv EULEX-a, 2014-32, odluka i nalazi, 11. novembar 2015. godine, stav 46 i 59, vidi takođe *Varnava i ostali protiv Turske*, Žalba br. 16064/90 i dr., ESLJP presuda od 18. septembra 2009. godine, stav 191; *Palić protiv Bosne i Hercegovine*, žalba br. 4704/04, presuda od 15. februara 2011. godine, stav 63; *S.H. protiv EULEX-a*, Odluka i nalazi, Predmet br. 2016-28, 11. septembar 2019. god., stav 54).
42. Evropski sud za ljudska prava utvrdio je niz opštih principa koji pružaju smernice o tome šta zakon o ljudskim pravima zahteva i očekuje od efikasne istrage navoda o povredi prava iz člana 2 Evropske konvencije (*Mustafa Tunç i Fecire Tunç protiv. Turske*, Zahtev br. 24014/05, Presuda, 14. april 2015. godine (Visoko veće), stavovi 169):

“169. ... Istraga mora, između ostalog, biti detaljna, nepristrasna i pažljiva (vidi *McCann i ostali protiv Velike Britanije*, 27. septembar 1995, §§ 161-163, serija A br. 324).

170. Oblik istrage koji se zahteva ovom obavezom razlikuje se u skladu sa prirodom povrede života: iako je krivična istraga uglavnom potrebna tamo gde je smrt namerno prouzrokovana, građanski ili čak disciplinski postupak mogu udovoljiti ovom zahtevu kada smrt nastupi kao posledica nepažnje. (vidi, između ostalog, *Calvelli i Ciglio protiv Italije*, citirano gore, § 51; *Mastromatteo protiv Italije* [GC], br. [37703/97](#), § 90, ESLJP 2002-VIII; i *Vo protiv Francuske*, citirano gore, § 90).

171. Zahtevajući da država preduzme odgovarajuće korake da zaštiti živote onih koji su pod njenom jurisdikcijom, član 2. nameće obavezu toj državi da obezbedi pravo na život tako što će doneti efektivne krivično-pravne odredbe za odvratanje od izvršenja krivičnih dela protiv osobe, potpomognute mehanizmima za sprovođenje zakona za sprečavanje, suzbijanje i kažnjavanje kršenja ovih odredbi. Ova obaveza implicira da bi trebalo da postoji neki oblik efikasne službene istrage kada postoji razlog da se veruje da je pojedinac u sumnjivim okolnostima pretrpeo povredu opasne po život, čak i ako pretpostavljeni počinitelj smrtnog napada nije državni agent (vidi *Menson protiv Velike Britanije* (dec.), br. [47916/99](#), ESLJP 2003-V; *Pereira Henriques protiv Luksemburga*, br. [60255/00](#), § 56, 9. maj 2006.; i *Yotova protiv Bugarske*, br. [43606/04](#), § 68, 23. oktobar 2012.).

172. Da bi bila „efikasna“, jer ovaj izraz treba shvatiti u kontekstu člana 2. Konvencije, istraga mora pre svega biti adekvatna (vidi *Ramsahai i ostali protiv Holandije* [GC], br. [52391/99](#), § 324, ESLJP 2007-II). To znači, mora biti u stanju da dovede do utvrđivanja činjenica i, gde je to potrebno, identifikacije i kažnjavanja odgovornih.

173. Obaveza sprovođenja efikasne istrage obaveza je ne rezultata, već sredstava: vlasti moraju preduzeti razumne mere koje su im na raspolaganju da obezbede dokaze o spornom incidentu (vidi *Jaloud protiv Holandije* [GC], br. [47708/08](#), § 186, ESLJP 2014; i *Nachova i ostali protiv Bugarske* [GC], br. [43577/98](#) i [43579/98](#), § 160, ESLJP 2005-VII).

174. U svakom slučaju, vlasti moraju preduzeti sve razumne korake kako bi obezbedile dokaze o incidentu, uključujući, između ostalog, svedočenje očevidaca, forenzičke dokaze i, gde je to potrebno, obdukciju koja pruža potpun i tačan zapis o povredi i objektivnu analizu kliničkih nalaza, uključujući uzrok smrti. Svaki nedostatak u istrazi koji podriva njenu sposobnost da utvrdi uzrok smrti ili odgovorno lice predstavlja opasnost od neispunjenja ovog standarda (vidi *Giuliani i Gaggio protiv Italije* [GC], br. [23458/02](#), § 301, ESLJP 2011).

175. Zaključci istrage moraju se zasnivati na detaljnoj, objektivnoj i nepristrasnoj analizi svih relevantnih elemenata. Ako se ne sledi očigledna linija istrage, u značajnoj meri se ugrožava sposobnost istrage da utvrdi okolnosti slučaja i, gde je to potrebno, identitet odgovornih (vidi *Kolevi protiv Bugarske*, br. [1108/02](#), § 201, 5. novembar 2009.).

176. Ipak, priroda i stepen nadzora koji zadovoljavaju minimalni prag efikasnosti istrage zavise od okolnosti konkretnog slučaja. Nije moguće smanjiti raznolikost situacija koje se mogu dogoditi nizu dela istrage ili drugim pojednostavljenim kriterijumima (vidi *Tanrikulu protiv Turske* [GC], br. [23763/94](#), §§ 101-110, ESLJP 1999-IV; i *Velikova protiv Bugarske*, br. [41488/98](#), § 80, ESLJP 2000-VI).

177. Štaviše, osobe odgovorne za istrage treba da budu nezavisne od bilo koga ko je umešan ili verovatno umešan u događaje. To znači ne samo nedostatak hijerarhijske ili institucionalne povezanosti, već i praktičnu nezavisnost (vidi *Anguelova protiv Bugarske*, br. [38361/97](#), § 138, ESLJP 2002-IV).

178. U ovom kontekstu se podrazumeva i zahtev za ažurnošću i razumnom ekspeditivnošću (vidi *Al-Skeini i ostali*, citirano gore, § 167).

179. Pored toga, istraga mora biti dostupna porodici žrtve u onoj meri koja je neophodna da bi se zaštitili njihovi legitimni interesi. Takođe mora postojati dovoljan element javnog ispitivanja istrage, čiji se stepen razlikuje od slučaja do slučaja (vidi *Hugh Jordan protiv Velike Britanije*, br. [24746/94](#), § 109, ESLJP 2001-III). Međutim, potreban pristup javnosti ili rođaka žrtve može se obezbediti u drugim fazama postupka (vidi, među ostalim vlastima, *Giuliani i Gaggio*, citirano gore, § 304; i *McKerr protiv Velike Britanije*, br. [28883/95](#), § 129, ESLJP 2001-III).

180. Članom 2. se istražnim organima ne nameće obaveza da udovolje svakom zahtevu za određenu istražnu meru koji podnosi član porodice tokom istrage (vidi *Ramsahai i ostali*, citirano gore, § 348; i *Velcea i Mazăre protiv Rumunije*, br. [64301/01](#), § 113, 1. decembar 2009.).

181. Pitanje da li je istraga bila dovoljno efikasna mora se oceniti na osnovu svih relevantnih činjenica i s obzirom na praktične stvarnosti istražnog rada (vidi *Dobriyeva i ostali protiv Rusije*, br. [18407/10](#), § 72, 19. decembar 2013.; i *Centar za pravne resurse u ime Valentin Câmpeanu protiv Rumunije* [GC], br. [47848/08](#), § 147, 17. jul 2014.).”

43. Evropski sud istakao je još jedan važan element istrage kompatibilne s ljudskim pravima, naime, potrebu da istražni organi traže pomoć i saradnju drugih organa ako i kada drugi mogu imati informacije i/ili resurse relevantne za njihove napore da sprovedu efikasnu istragu. Vidi, uopšteno, *Predmet Güzelyurtlu i ostali protiv Kipra i Turske*, Zahtev br. 36925/07, Presuda, 29. januar 2019., stavovi 229 i 232-233:

‘229. Prethodno istraživanje sudske prakse pokazuje da je u većini slučajeva u kojima je Sud do sada ispitao nedostatak saradnje ili zahteva za saradnju između država u transnacionalnim slučajevima, učinio je to kada je ocenio koliko se dotična država pridržavala svojih proceduralnih obaveza iz člana 2. da sprovodi istragu. U tim slučajevima neuspeh u saradnji bio je samo jedan aspekt, između ostalih, u ispitivanju delotvornosti istrage koju je sprovela dotična država, a uglavnom kao neuspeh u traženju saradnje od druge države (na primer, *Kipar u Rantsev*, citirano gore, § 241, i *Aliyeva i Aliyev*, citirano gore, § 78), uključujući i slučajeve kada je ta saradnja podrazumevala mogućnost prenosa postupka na drugu državu (vidi *Huseynova*, citirano gore, § 111). Sud je specifično bavio nedostatkom saradnje ili pružanja pomoći u istrazi koja se sprovodi u jurisdikciji druge ugovorne države u malom broju slučajeva, naime u *O’Loughlin, Cummins i Rantsev* (vidi stavove 223 i 225 gore).

[...]

232. Sud je ranije konstatovao da se prilikom tumačenja Konvencije mora uzeti u obzir njen poseban karakter kao ugovor za kolektivno sprovođenje ljudskih prava i osnovnih sloboda (vidi *Irska protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, 18. januar 1978. god., § 239, Serije A br. 25, pozivajući se na svoju Preambulu; *Loizidou protiv Turske* (preliminarni prigovori), gore navedeno, § 70; i *Nada protiv Švajcarske* [GC], br. 10593/08, § 196, ECHR 2012). Ovaj kolektivni karakter može, u nekim specifičnim okolnostima, podrazumevati obavezu ugovornih država da zajedno deluju i

sarađuju u cilju zaštite prava i sloboda koje su preuzele u okviru svoje nadležnosti (videti, na primer, u pograničnoj oblasti trgovina ljudima u skladu sa članom 4 Konvencije, Rantsev, gore navedeno, § 289). U slučajevima kada delotvorna istraga nezakonitog ubistva koja se dogodila u nadležnosti jedne ugovorne države zahteva uključivanje više ugovornih država, Sud nalazi da poseban karakter Konvencije kao kolektivni ugovor o izvršenju u principu podrazumeva obavezu na strani dotičnih država da efikasno sarađuju jedna s drugom u cilju rasvetljavanja okolnosti ubistva i privođenja počinitelaca pravdi.

233. Sud u skladu sa tim smatra da član 2 može tražiti od obe države dvosmernu obavezu međusobne saradnje, istovremeno podrazumevajući obavezu da zatraže pomoć i obavezu da se pruži pomoć. Priroda i obim ovih obaveza neizbežno će zavistiti od okolnosti svakog konkretnog slučaja, na primer, da li se glavni dokazi nalaze na teritoriji dotične ugovorne države ili da li su osumnjičeni tamo pobjegli.’

44. Što se tiče pitanja ekspeditivnosti, Komisija želi da napomene sledeće. Što se tiče svojih istražnih obaveza, Misija je dužna da istraži verodostojne navode o kršenju ljudskih prava revnosno i ekspeditivno, te da osigura da u svim slučajevima istražni odgovor Misije bude srazmeran težini stvari/pitanja. Ukratko, odgovor mora biti takav da garantuje efektivnu zaštitu prava o kojima je reč. Vidi, uopšteno, *S.H. protiv EULEX-a, Odluka i nalazi, Predmet br. 2016-28, 11. septembar 2019. god., stav 56*; Sadiku-Syla protiv EULEX-a, 2014-34, 19. oktobar 2016. godine, stav 36. Takođe vidi Varnava i ostali protiv Turske, žalba br. 16064/90 i dr., presuda od 18. septembra 2009. godine, stav 191; Oğur protiv Turske, žalba br. 21594/93, presuda ESLJP-a od 20. maja 1999. godine, stav 88; Hugh Jordan protiv Ujedinjenog Kraljevstva, žalba br. 24746/94, presuda ESLJP-a od 04. maja 2001. godine, stav 105-09; Douglas-Williams protiv Ujedinjenog Kraljevstva, žalba br. 56413/00, odluka od 08. januara 2002. godine.
45. Kada obaveza države ili vlasti uključuje dužnost da se istraži, obaveza za ekspeditivnost važi za sve faze istrage: pokretanje, sprovođenje i završavanje. Obaveza ekspeditivnosti je relativna po svojoj prirodi: zavisi od okolnosti svakog slučaja, a naročito od izazova koje postavlja slučaj, poteškoća u pristupu svedocima ili prikupljanja informacija. *S.H. protiv EULEX-a, Odluka i nalazi, Predmet br. 2016-28, 11. septembar 2019. god., stav 57* Međutim, istraživački izazovi i teškoće ne opravdavaju odugovlačenje, kašnjenje ili neopravdanu sporost u obavljanju istražnih obaveza. Ovo je izraz šireg prava na postupak bez nepotrebnog odlaganja, koji je zagantovano svim stranama u postupku. Vidi, ponovo, *S.H. protiv EULEX-a, Odluka i nalazi, Predmet br. 2016-28, 11. septembar 2019. god., stav 57*. Stoga je Komisija istakla da –
- “Pravo na pravično i javno saslušanje unutar razumnog vremenskog roka kao što je predviđeno članom 6 (1) Konvencije osmišljeno je da zaštiti „sve strane u sudskom postupku Protiv prekomernog proceduralnog kašnjenja...Pored toga, u krivičnim predmetima ovo pravo je namenjeno da se izbegne da osoba optužena ostane predugo u stanju neizvesnosti o svojoj sudbini” [...]” (*Maksutaj protiv EULEX-a, 2014-18, 12. novembar 2015. godine, stav 57, citati u ovome su iz Stogmuller protiv Austrije, žalba br. 1602/62, presuda od 10. novembra 1969. godine, stav 5; ponovljeno u S.H. protiv EULEX-a, Odluka i nalazi, Predmet br. 2016-28, 11. septembar 2019. god., stav 57*).
46. U ocenjivanju, u konkretnom slučaju, opravdanosti vremenskog perioda koji je vlastima bio potreban da istraže navodne povrede prava, određeni broj faktora je identifikovan kao posebno važan, uključujući sledeće: „ (1) složenost slučaja, (2) ponašanje podnosioca žalbe, i: (3) ponašanje nadležne administracije“ (*Maksutaj protiv EULEX-a, 2014-18, 12. novembar 2015. godine, stav 58, i njihova povezanost sa Konig protiv FRG, žalba br. 6232/73, presuda ESLJP-a od 28. juna 1978. godine, stav 99, Pedersen i*

Baadsgaard protiv Danske, žalba br. 49017/99, presuda ESLJP-a od 17. decembra 2004. godine, stav 45; vidi takođe, Thomas Rüsche protiv EULEX-a, 2013-21, 11. januar 2017. godine, stav 59-65; *S.H. protiv EULEX-a, Odluka i nalazi, Predmet br. 2016-28, 11. septembar 2019. god., stav 58*). Ispitivanje posledica kašnjenja po strane u postupku može takođe da pruži relevantne dokaze o tome da li su kašnjenja u postupku bila opravdana ili ne (Maksutaj protiv EULEX-a, 2014-18, 12. novembar 2015. godine, stav 64-66 i reference citirane; *S.H. protiv EULEX-a, Odluka i nalazi, Predmet br. 2016-28, 11. septembar 2019. god., stav 58*).

47. Stroga posvećenost i vezanost za te standarde je posebno važna za Misiju vladavine prava, kao što je EULEX na Kosovu, koja ima za cilj da služi kao primer posvećenosti društva okončanju nekažnjivosti i ugradnji osećaja odgovornosti u istom za ozbiljna kršenja prava. Vidi *S.H. protiv EULEX-a, Odluka i nalazi, Predmet br. 2016-28, 11. septembar 2019. god., stav 55*. Svaki standard koji manjka makar jedno od gore spomenutih rizikovao bi stvaranje osećaja slaganja sa nekažnjavanjem i zanemarivanjem žrtvinih težnji i traganja za pravdom i odgovornošću (*S.H. protiv EULEX-a, Odluka i nalazi, Predmet br. 2016-28, 11. septembar 2019. god., stav 55*; L.O. protiv EULEX-a, 2014-32, Odluka i nalazi, 11. novembar 2015. godine, stav 46; Sadiku-Syla protiv EULEX-a, 2014-34, Odluka i nalazi, 19. oktobar 2016. god. stav 37; vidi takođe i Varnava i ostali protiv Turske, žalba br. 16064/90 i dr., presuda ESLJP-a od 18. septembra 2009. godine, stav 191; Palić protiv Bosne i Hercegovine, žalba br. 4704/04, presuda ESLJP-a od 15. februara 2011. godine, stav 63; Odluka SKLJP-a u slučajevima br. 248/09, 250/09 i 251/09, 25. april 2013. godine, stav 80).
48. Takođe treba naglasiti da u ovu svrhu prava koja su predmet ove žalbe spadaju među najvažnija od svih osnovnih prava. Ona se tiču osnovnih interesa navodnih žrtava i moraju biti garantovana u svim okolnostima. Praksa prisilnog nestanka predstavlja najstrašnije kršenje ovih prava. Ovo se, između ostalog, ogleda u činjenici da se sada smatra i karakterizuje kao zločin protiv čovečnosti, posebno u Statutu Međunarodnog Suda za Zločine (Rimski statut, član 7 (1)(i)) i Zakona o Specijalnom Sudu i Specijalnom tužilaštvu (Zakon br. 05/L-053) (član 13 (1)(i)). Vidi i *S.H. protiv EULEX-a, Odluka i nalazi, Predmet br. 2016-28, 11. septembar 2019. god., stav 59*.
49. U nastavku se ukratko razmatraju implikacije promena mandata Misije nakon zaključenja izvršnog mandata Misije u junu 2018. godine i implikacija istih u svrhu ovog slučaja.

Slučajevi “prisilnih nestanaka” u kontekstu mandata Misije

50. ŠM ne osporava da je Misija bila nadležna da istraži ovaj slučaj i da je mogla uraditi isto u sklopu sprovođenja svojih nadležnosti.
51. Komisija je već konstatovala da ovakva vrsta slučajeva spada unutar izvršnog mandata i istražnu/tužilačku nadležnost Misije. Vidi, npr., D.W., E.V., F.U., G.T., Zlata Veselinović, H.S., I.R. protiv EULEX-a, 2014-11 do 2014-17, Odluka o prihvatljivosti, 30. septembar 2015. godine; Sadiku-Syla protiv EULEX-a, 2014-34, Odluka o prihvatljivosti, 29. septembar 2015. godine; *Zlata Veselinović, H.S., I.R. protiv EULEX-a, 2014-11 do 2014-17, Odluka o prihvatljivosti, 30. septembar 2015. godine* L.O. protiv EULEX-a, 2014-32, Odluka i nalazi, 11. novembar 2015. godine; *S.H. protiv EULEX-a, Odluka i nalazi, Predmet br. 2016-28, 11. septembar 2019. god.*
52. Kada su dela poput prisilnih nestanaka počinjena u kontekstu oružanog sukoba, kao što je bio slučaj u ovom predmetu, dotično ponašanje moglo bi se smatrati ratnim zločinom,

zločinom protiv čovečnosti ili etničkim zločinima nad kojima je Misija imala specifičnu i izraženu nadležnost pod njenim tada važećim mandatom. Vidi, generalno, član 3 (d) Zajedničke akcije Saveta. Vidi takođe Sadiku-Syla protiv EULEX-a, 2014-34, 19. oktobar 2016. godine, stav 44-46. U D.W. i sl., Komisija je rekla sledeće povodom ovog pitanja:

‘postojala je veoma realna mogućnost da su ti zločini i prateće povrede prava zasnovane na etničkoj ili verskoj osnovi stoga idu dalje u oblasti pravne nadležnosti nad kojom Misija ima nadležnost. U post-konfliktnom okruženju gde su etnički i verski odnosi možda još uvek napeti i osetljivi, takvi slučajevi su očigledno prioritetni za istragu.’

Vidi D.W., E.V., F.U., G.T., Zlata Veselinović, H.S., i I.R. protiv EULEX-a, 2014-11 do 2014-17, 19. oktobar 2016. godine, stav 83 i sl., konkretno stav 85.

53. Istraga ove vrste slučajeva nije samo činila deo mandata Misije nego je bila njihov i ključni i suštinski element. U *L.O. protiv EULEX-a*, Komisija je stoga naglasila da

„može biti malo argumenata da istraga sudbine nestalih – bez obzira na njihovu versku ili etničku pripadnost – mora biti i mora ostati jedan operativni prioritet za EULEX kao Misiju vladavine prava za šta joj se moraju obezbediti adekvatni resursi“

L.O. protiv EULEX-a, slučaj br. 2014-32, Odluka i nalazi, 11. novembar 2015. godine, stav 47. Vidi i *S.H. protiv EULEX-a*, Odluka i nalazi, Predmet br. 2016-28, 11. septembar 2019. god.

54. Gore pomenuta razmatranja će poslužiti da se procene napori koje je Misija preduzela u pogledu ovog slučaja i da li se može reći da su bili u skladu sa krajnjim mandatom Misije i obavezama prema ljudskim pravima.

Okolnosti u kojima je Misija trebalo da ispuní svoje obaveze u pogledu ljudskih prava

55. Iz gore navedenih razloga, Misija se ne ocenjuje prema standardima savršenstva. Svojevremeno se suočila sa izazovima post-konfliktnog okruženja. Njeni resursi su bili ograničeni i bili su, u neku ruku, neadekvatni za ovaj zadatak i očekivanja. Ovo je zahtevalo od Misije da donese odluke i da odredi koji napori imaju prioritet nad drugima.
56. Štaviše, način na koji je UNMIK sprovodio sopstvene istražne napore i način na koji je preneo svoje dokumente EULEX-u uveliko je zakomplikovao rad Misije. Zauzvrat, Misija je uložila vreme, resurse i energiju u pregled tih zapisa i pokušaje da ih shvati. Za ove napore, Misija se mora pohvaliti..
57. U procenivanju konkretno ove žalbe, Komisija je uzela u obzir poteškoće koje su nužno uključene u vršenju istrage ratnih zločina u posleratnom društvu kao što je Kosovo (vidi *L.O. protiv EULEX-a*, 2014-32, 11. novembar 2015. godine, stav 44 i preporuke navedene u istoj; *S.H. protiv EULEX-a*, Odluka i nalazi, Predmet br. 2016-28, 11. septembar 2019. god., stav 51; vidi i Palić protiv Bosne i Hercegovine, žalba br. 4704/04, ESLJP presuda od 15. februara 2011. godine, stav 70; *Odluka SKLJP-a u slučajevima br. 248/09, 250/09 i 251/09*, citirano gore, stav 44 i 62 i sl.). Te poteškoće, ipak, ne treba da služe da kamufliraju ili opravdaju istražne neuspehe koji nisu ni na koji značajan način povezani sa spomenutim poteškoćama. Prema tome, komisija će proceniti u svakom slučaju da li bi određeni istražni korak koji je inače otvoren za EULEX bio nepraktičan zato što je povezan sa post-konfliktnim okolnostima nezavisno od onih koji sprovode istragu (*L.O. protiv EULEX-a*, 2014-32, Odluka i nalazi, 11. novembar 2015. godine, stav

44; *S.H. protiv EULEX-a*, Odluka i nalazi, Predmet br. 2016-28, 11. septembar 2019. god., stav 51).

58. Posebno je relevantno u oceni odgovora Misije činjenica da je njena sposobnost da ispuni svoje - istražne - obaveze bila pogođena i opštim okolnostima u kojima su počinjeni zločini i ponašanjem UNMIK-a nakon tih zločina. Zločini počinjeni u kontekstu oružanog sukoba su gotovo uvek izazov za istragu. Izazov često ostaje neposredno nakon sukoba, jer dokazi mogu biti uništeni ili ograničeni po svojoj prirodi, a spremnost ili sposobnost svedoka da pruže informacije može biti znatno smanjena zbog bezbednosnih okolnosti. Komisija je pravilno uzela u obzir ove izazove prilikom donošenja vlastite procene odgovora Misije. Vidi, ponovo *S.H. protiv EULEX-a, Odluka i nalazi, Predmet br. 2016-28, 11. septembar 2019. god., stavovi 52-53.*
59. Komisija je takođe uzela u obzir činjenicu da je EULEX Kosovo morao da se suoči i da se pozabavi istražnim nasleđem UNMIK-a. Iz podataka o ovom slučaju - i drugih slučajeva koji su stigli pred Komisijom, vidi se da UNMIK u mnogim aspektima nije ispunio svoje obaveze u pogledu ljudskih prava u vezi sa žrtvama „prisilnih nestanaka“. To je uredno zabeleženo od strane UNMIK-ove Savetodavne Komisije za ljudska prava, koja je utvrdila da je UNMIK u više navrata prekršio prava žrtava takvih postupaka. To je takođe vidljivo iz podnesaka Misije u ovom slučaju, gde se skreće pažnja na lošu i neadekvatnu prirodu mnogih spisa predmeta koje je UNMIK prosledio EULEX-u na početku mandata EULEX-a. Prikadno, marljivo i organizovano evidentiranje podataka koji se odnose na izvršenje tako ozbiljnih kršenja prava važan je element efikasne zaštite tih prava. S obzirom na prirodu i težinu postupaka koji se razmatraju, UNMIK-ove prakse vođenja evidencije bile su neadekvatne. Komisija neće Misiji pripisati nedostatke i mane koji se trebaju pripisati UNMIK-u. Komisija je uzela u obzir te okolnosti prilikom procene postupanja Misije i izazova sa kojima se suočila *S.H. protiv EULEX-a, Odluka i nalazi, Predmet br. 2016-28, 11. septembar 2019. god., stav 53.*

Nalazi u vezi sa navodnim propustima Misije

60. Kao što je gore pomenuto, nema sumnje da je Misija radila u teškim okolnostima tokom većeg dela vremena koje se odnosi na ovaj slučaj.
61. Iz zapisa ovog slučaja takođe je jasno da je Misija preduzela niz koraka relevantnih za ovu žalbu. Konkretno, preduzela je aktivne korake za pregled i organizovanje dokumenata dobijenih od UNMIK-a. i Institut za sudsku medicinu je bio direktno uključen u pokušaj pronalaska rođaka podnosioca žalbe ili njegovih posmrtnih ostataka.
62. Ovi naponi, međutim, nisu učinili dovoljno kako bi zaštitili i garantovali efikasnost osnovnih prava podnosioca žalbe i njegovog oca. Komisija je utvrdila brojne nedostatke u ponašanju Misije koji su rezultirali ili doprineli kršenju prava podnosioca žalbe:
- i. neuspeh da se prikladno sprovede koordinacija među organima Misije; i
 - ii. Neuspeh da se dovoljno uključe i obaveste rođaci nestalog lica.

Istraga nestanka rođaka podnosioca žalbe

63. Kao preliminarno pitanje, Komisija želi da istakne razliku između pitanja *nadležnosti* za sprovođenje istrage i *obaveze* da se ista učini. Nadležnost Misije da istražuje zločine koji uključuju kršenje određenih ljudskih prava - i njihov obim - određena je nizom domaćih zakona, naročito Zakona o nadležnosti u svojim različitim ponavljanjima. Što se tiče *obaveze* Misije da iste istraži, ona ne proizilazi iz ovih odredaba koje određuju nadležnost tužilaca EULEX-a za ove slučajeve, već iz članova 2. i 3. Evropske

konvencije o ljudskim pravima (i sličnih odredbi o ljudskim pravima), koje nalažu mandatu Misije da garantuje efikasnost ovih prava u kontekstu njegove izvršne funkcije. Vidi npr. D.W., E.V., F.U., G.T., Zlata Veselinović, H.S., I.R. protiv EULEX-a, 2014-11 do 2014-17, 30. septembar 2015. godine, stav 84 i *sl.* Takođe vidi, kao ilustracija primene tog opšteg pojma: *slučaj Gudiel Alvarez i dr. („Diario Militar“) protiv Gvatemala*, presuda MASLJP-a od 20. novembra 2012. godine; Osnovanost, popravka i troškovi, konkretno stav 192, 231-232s), naročito stavovi 192, 231-232. Vidi i *S.H. protiv EULEX-a, Odluka i nalazi, Predmet br. 2016-28, 11. septembar 2019. god., stav 83.*

64. Ispunjavajući svoj izvršni mandat Misija je u obavezi da interpretira svoje nadležnosti – svoju prirodu i obim – shodno i na način koji je dosledan njenim obavezama prema ljudskim pravima. Komisija bi prvo razmotrila pitanje nadležnosti Misije da sprovede istragu nad slučajevima kao što je ovaj o kome se ovde razmatra.
65. Sve do 15. aprila 2014. godine, EULEX na Kosovu je imao nesputanu nadležnost da istraži ovu vrstu slučajeva (vidi Zakon br. 03/L-053 o pravnoj nadležnosti, raspodeli i odabiru slučajeva sudijama i tužiocima EULEX-a na Kosovu, član 3, i Zakon br. 03/L-052 o Kancelariji specijalnog tužilaštva Republike Kosovo). Komisija je u ranijim odlukama već istakla da je za ovakvu vrstu zločina mogla biti – i zaista u nekim slučajevima bila – sprovedena istraga kao ratnog zločina ili etnički motivisanog zločina. Prema tome, od početka svog mandata pa sve do aprila 2014. godine (tj., uključujući period nakon oslobađajuće presude, 2007-2014), Misija zaista jeste bila nadležna da istraži ili nastavi istragu nad ovim slučajem. Vidi i *S.H. protiv EULEX-a, Odluka i nalazi, Predmet br. 2016-28, 11. septembar 2019. god., stav 85.*
66. Od 15. aprila 2014. godine, opseg nadležnosti tužilaca EULEX-a je sužen i ograničen na „tekuće slučajeve“, tj. predmete koje je EULEX započeo pre tog datuma (vidi Zakon br. 04/L-273 o izmeni i dopuni zakona vezanih za Mandat EULEX-a, član 3.3). Komisija primećuje sledeće u vezi sa periodom između aprila 2014. i juna 2018. godine: Prvo, odluka da li će ili neće otvoriti novi slučaj u potpunosti je na tužiocima EULEX-a (u saradnji sa nadležnim lokalnim vlastima) i to u situaciji gde postoje vanredne okolnosti. Stoga su EULEX-ovi tužioci odluku o ne otvaranju ili ponovnom otvaranju istrage nad ovim slučajem doneli - izričito ili implicitno. To je očigledno i iz podnesaka Misije u ovom slučaju gde ista želi da objasni svoju odluku da ne istražuje dalje to pitanje (vidi dole, paragraf 90). vidi takođe i X. i 115 ostalih protiv EULEX-a, slučaj br. 2011-20, Odluka i nalazi, 22. april 2015. godine, stav 60-67; *S.H. protiv EULEX-a, Odluka i nalazi, Predmet br. 2016-28, 11. septembar 2019. god., stav 86.*
67. Drugo, u skladu sa obavezama Misije prema OPLAN-u, ta se obaveza mora tumačiti u svetlu obaveza Misije o ljudskim pravima. Imajući u vidu da je kršenje prava žrtve i prava podnosioca žalbe u toku (vidi gore, paragraf 64), Misija je trebala da obezbedi da se ta prava efikasno zaštite i da se njihova povreda pravilno otkloni.
68. Štaviše, Zakon o nadležnosti primenjiv u tom periodu (april 2014. god. - jun 2018. god.) sadržao je klauzulu prema kojoj je Misija mogla vršiti nadležnost nad slučajevima (tj. onima koji nisu „u toku“ do maja 2014. god.) u kojima su postojale „vanredne okolnosti“. Komisija je već imala prilike da protumači ovaj pojam. Protumačeno je na način koji daje uticaj sveukupne odgovornosti Misije da garantuje efikasnu zaštitu ljudskih prava u kontekstu svog izvršnog mandata. Stoga je u slučaju Sadiku-Syla Komisija rekla sledeće:

“ŠM tvrdi da je novo zakonodavstvo koje je stupilo na snagu 17. maja 2014. godine „značajno smanjilo mogućnost da tužioci i sudije EULEX-a vrše izvršne funkcije u novim predmetima“ (Odgovor, strana 6, pozivajući se na Omnibus Zakon koji je izmenio i dopunio Zakon o nadležnosti). Komisija, međutim, primećuje da član 7(A)

predviđa „ovlašćenja tužilaca EULEX-a u vanrednim okolnostima“: „U vanrednim okolnostima slučaj će se dodeliti EULEX-ovom tužiocu zajedničkom odlukom glavnog državnog tužioca i nadležnog organa EULEX-a KOSOVO.“ Vrhovni sud nije uspeo da objasni zašto ova odredba ne bi pružila adekvatnu pravnu osnovu po kojoj bi tužioci EULEX-a trebalo da deluju, posebno u slučaju poput ovog nad kojim lokalne vlasti izgleda ne vode istragu. Komisija će pozvati stranke da se bave ovim pitanjem ukoliko žele da podnesu dodatne podneske u vezi sa osnovanošću ovog slučaja.”

Vidi Sadiku-Syla protiv EULEX-a, 2014-34, 29. septembar 2015. godine, stav 62. vidi takođe i D.W., E.V., F.U., G.T., Zlata Veselinović, H.S., I.R. protiv EULEX-a, 2014-11 do 2014-17, 30. septembar 2015. godine, stav 90; Sadiku-Syla protiv EULEX-a, 2014-34, 19. oktobar 2016. godine, stav 23 i sl.; *S.H. protiv EULEX-a, Odluka i nalazi, Predmet br. 2016-28, 11. septembar 2019. god., stav 88.*

69. Suprotno tome, iz evidencije predmeta koji su predati pred Komisijom – uključujući i ovaj – vidi se da EULEX u mnogim slučajevima nije uspeo da ovakvu vrstu slučajeva tretira kao prioritete za vršenje istrage ili, u najmanju ruku, da posveti vreme i resurse neophodne kako bi se sprovedla blagovremena i efikasna istraga tih slučajeva. Vidi, npr., Sadiku-Syla protiv EULEX-a, 2014-34, Odluka o prihvatljivosti, 29. septembar 2015. godine, stav 34- 39; D.W., E.V., F.U., G.T., Zlata Veselinović, H.S., I.R. protiv EULEX-a, 2014-11 do 2014-17, Odluka o prihvatljivosti, 30. septembar 2015. godine, stav 72-76; L.O. protiv EULEX-a, 2014-32, Odluka i nalazi, 11. novembar 2015. godine, stav 43-47, i 59-65; Sadiku-Syla protiv EULEX-a, 2014-34, Odluka i nalazi, 19. oktobar 2016. godine, stav 47; D.W., E.V., F.U., G.T., Zlata Veselinović, H.S., I.R. protiv EULEX-a, 2014-11 do 2014-17, Odluka i nalazi, 19. oktobar 2016. godine, stav 58, 60, 62-65, 81-82; i *S.H. protiv EULEX-a, Odluka i nalazi, slučaj br. 2016-28, 11. septembar 2019. god. stav 89.*
70. U ovom konkretnom slučaju, Misija je priznala svoj propust da istraži ovaj slučaj. Istakla je, međutim, da je Institut za sudsku medicinu bio i ostao uključen u ovo pitanje dugo vremena (vidi, gore, paragrafe 26 i 27). Uključivanje Instituta za sudsku medicinu u ovo pitanje zaista treba priznati, i ono jeste donekle doprinelo ispunjenju obaveza Misije. Međutim, odgovornost Instituta za sudsku medicinu bila je čisto forenzičke prirode u smislu pokušaja lociranja i identifikacije ostataka rođaka podnosioca žalbe. Ovo se ne može kvalifikovati ili smatrati kao ispunjenje obaveze da vlasti treba da istraže i razjasne okolnosti u kojima je neko nestao i privedu odgovorne pravdi.
71. U tom smislu, iako je Misija preduzela određene korake ka ispunjenju svojih obaveza u ovom slučaju, ti naponi nisu bili dovoljni da ispune gore navedene standarde za ljudska prava koji su u to vreme bili obavezujući za Misiju.
72. Komisija dalje konstatuje da je nedostatak jasnih prioriteta mogao negativno uticati na sposobnost Misije da se usredsredi na slučajeve ove vrste. Takođe je nepovoljno bilo i oslanjanje Misije na UNMIK-ovu klasifikaciju slučajeva kao otvorene/zatvorene i slučajeve ratnih zločina/nestalih lica. Čini se da je UNMIK-ova klasifikacija slučajeva izvršena bez potpune i odgovarajuće istrage istih, koji su prvobitno pokrenuti ili sprovedeni i u mnogim slučajevima bez informisanja ili stupanja u kontakt sa rođacima nestalih. Misija je trebalo da sprovede sopstvenu procenu i istragu, a ne da svoje odluke o pokretanju istraga zasniva na tome koje su informacije mogle biti sadržane u predmetnim spisima UNMIK-a.
73. Pored toga, Komisija napominje da je u slučajevima ove vrste uloženo vrlo malo ili pak nisu uloženi nikakvi naponi, a naročito, u ovom predmetu, kako bi se doseglo do drugih institucija i organizacija (kao što su MKCK; MKSJ; NVO; državni organi) koji su možda

posedovali informacije o ovim slučajevima ili relevantnu ekspertizu kako bi pomogli Misiji u njenim istražnim naporima.

74. Prema tome, pre nego što odluči da ne sprovede istragu nad slučajem od Misije se očekivalo da iskoristi sve razumne izvore informacija, uključujući i stupanje u kontakt sa rodbinom nestale osobe kako bi utvrdili da li oni poseduju relevantne informacije o slučaju.
75. Komisija odbacuje nepotvrđenu i neproverenu tvrdnju Misije da nije bilo verovatno da bi istraga ovog slučaja dovela do otkrića novih dokaza ili do utvrđivanja istine. Samo istinski i efikasan pokušaj da se razjasni ova stvar pružio bi valjanu potvrdu za tu tvrdnju.
76. Na kraju, Komisija konstatuje da je sposobnost Misije da istraži ovakve slučajeve dodatno smanjena odlukom država EU tokom 2014. godine da *obrišu* svoje obaveštajne i istraživačke kapacitete (vidi, gore, stav 25). Za svaku misiju vladavine prava osnovanu sa odgovornostima za sprovođenje istraga složenih krivičnih slučajeva, kao što je to ovde slučaj, odgovornost država i nadležnih organa EU jeste da obezbede da Misiji budu na raspolaganju svi potrebni resursi za efikasno ispunjavanje zadataka i na način koji je u skladu sa njihovim obavezama prema ljudskim pravima.

Razmena informacija između organa Misije

77. Poseban aspekt neuspeha Misije da postupi u skladu sa očekivanim standardima sveobuhvatne procene u sprovođenju svojih istražnih obaveza pripada njenom neuspehu da osiguraju da informacija koja je dostupna jednom od njihovih organa bude podeljena sa svim drugim relevantnim entitetima unutar Misije.
78. Misija je opisala kako je uobičajena praksa organa Misije bila da pokušaju da koordiniraju napore kako bi podelili informacije koje su se odnosile na te slučajeve. Ipak, Misija nije bila u mogućnosti da objasni zašto se ovo očito nije desilo u ovom slučaju i zašto, konkretno, predmetni spisi koji su bili u posedu Instituta za sudsku medicinu nisu dospeli u posed istražnih i tužilačkih organa Misije
79. Ovaj neuspeh da se prikladno koordinišu stvari unutar Misije i da se osigura primena mehanizama i procedura kojim bi se osigurala centralizacija osetljivih informacija koje su se donosile na ovu vrstu slučajeva, doprineo je situaciji u kojoj su u to vreme tužioci STRK-a, bez potpunog saznanja o tome koje su informacije bile u posedu Misije, doneli odluku da ne izvrše istragu nad ovim slučajem. Trebalo je uspostaviti odgovarajuće mere zaštite kako bi se izbegla takva situacija. Vidi takođe *Rejhane Sadiku-Syla protiv EULEX-a*, slučaj br. 2014-34, Odluka o prihvatljivosti, 29. septembar 2015. god., stav 60-61; i *Rejhane Sadiku-Syla protiv EULEX-a*, slučaj br. 2014-34, Odluka i nalazi, 19. oktobar 2016. god., stav 39-40.

Informisanje rođaka nestalog lica

80. Zbog uticaja takvih postupaka na rođake nestalih, od suštinskog je značaja da u najvećoj mogućoj meri budu uključeni u istragu takvih slučajeva. *S.H. protiv EULEX-a*, Odluka i nalazi, Predmet br. 2016-28, 11. septembar 2019. god., stav 66.
81. Istražni organi su dužni da, u skladu sa zakonom o ljudskim pravima, informišu žrtve kršenja prava o toku njihove istrage. U stvari, to zahteva da se uspostavi ravnoteža između prava i interesa žrtava da budu informisani o napretku istrage sa potrebnim stepenom poverljivosti koju istraga može legitimno zahtevati. U skladu sa legitimnim

razlozima poverljivosti i sigurnosti, žrtve imaju pravo da budu dovoljno uključene i obavestene o procesu istrage. Dok je tačan opis onoga što im se mora dati teško odrediti, informacije koje se pružaju onima koji su direktno pogođeni istragom moraju biti takve da im omogućavaju da se uvere da se pitanje uredno i pravilno razmatra i da se ulažu svi relevantni i razumni naponi da se utvrdi sudbina njihovog rođaka i identifikuju oni koji su za to odgovorni. Vidi, uopšteno, *S.H. protiv EULEX-a*, Odluka i nalazi, Predmet br. 2016-28, 11. septembar 2019. god., stav 66; Desanka i Zoran Stanišić protiv EULEX-a, 2012-22, 11. novembar 2015. godine, stav 66, koje se odnosi na L.O. protiv EULEX-a, 2014-32, 11. novembar 2015. godine, stav 60-61, 72-73; Napomena sudske prakse na obavezu da se ispitaju navodi o kršenju prava, pp 28-30; vidi takođe i Ahmet Özkan i ostali protiv Turske, žalba br. 21689/93, presuda ESLJP-a od 06. aprila 2004. godine, stav 311-314, Isayeva protiv Rusije, Žalba br. 57950/00, presuda ESLJP-a od 24. februara 2005. godine stav 211-214; *Al-Skeini i ostali protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, Žalba br. 55721/07, presuda ESLJP-a od 07. jula 2011. godine, stav 167.

82. Ova obaveza da se žrtve informišu o istražnim naporima posebno je važna u slučaju koji uključuje prisilni nestanak jer preživeli rođaci možda nemaju nikakav drugi izvor informacija o ovom pitanju i nastaviće živeti u nadi da će sudbina njihovog rođaka jednog dana biti rasvetljena. Kao rezultat toga, bliski rođaci nestalog emocionalno pate zbog nedostatka informacija u vezi sa sudbinom njihovog najdražeg. Vidi Zufe Miladinović protiv EULEX-a, 2017-02, 19. jun 2019. godine, stav 87; *S.H. protiv EULEX-a*, Odluka i nalazi, Predmet br. 2016-28, 11. septembar 2019. god., stav 78. Takav zahtev je neophodan element zaštite prava žrtava u istrazi jednog takvog slučaja. Vidi, npr. *S.H. protiv EULEX-a*, Odluka i nalazi, Predmet br. 2016-28, 11. septembar 2019. god., stav 77; Desanka i Zoran Stanišić protiv EULEX-a, 2012-22, 11. novembar 2015. godine, stav 66, odnosi se na L.O. protiv EULEX-a, 2014-32, 11. novembar 2015. godine, stav 60-61, 72-74; Zufe Miladinović protiv EULEX-a, 2017-02, 19. jun 2019. god. stav 86; vidi takođe Ahmet Özkan i ostali protiv Turske, žalba br. 21689/93, presuda od 06. aprila 2004, godine, stav 311-314, Isayeva protiv Rusije, žalba br. 57950/00, presuda od 24. februara 2005. godine stav 211-214; *Al-Skeini i ostali protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, žalba br. 55721/07, 07. jul 2011. godine, stav 167. i nadležnim vlastima neće lako biti dozvoljeno da ga zanemare ili ignorišu. *S.H. protiv EULEX-a*, Odluka i nalazi, Predmet br. 2016-28, 11. septembar 2019. god., stav 67.
83. Takođe relevantno u ovom kontekstu jeste pravo žalioaca na istinu, koje proizilazi iz drugih priznatih ljudskih prava. Naglašavajući pravo žrtava na istinu u ovom kontekstu, Opšti komentar Radne grupe o prisilnim nestancima kaže sledeće o ovom pitanju:

“Član 13. Deklaracije priznaje obavezu države da istraži slučajeve prisilnih nestanaka. Stav 4 člana 13 određuje da će "zaključci takve istrage biti dostupni na zahtev svim zainteresovanim osobama, osim ako bi to ugrozilo tekuću krivičnu istragu." U pogledu razvoja događaja koji se desio od 1992. godine, Radna grupa smatra da se ograničenje u poslednjem delu ovog paragrafa treba tumačiti usko. Zaista, rođaci žrtava trebaju biti usko povezani sa istragom slučaja prisilnog nestanka. Odbijanje pružanja informacija je ograničenje prava na istinu. Takvo ograničenje mora biti strogo proporcionalno jedinom legitimnom cilju: da se izbegne ugrožavanje tekuće krivične istrage. Odbijanje da se pruži bilo kakva informacija ili uopšte komunicira sa rođacima, drugim rečima, opšte odbijanje, predstavlja kršenje prava na istinu. Pružanje opštih informacija o proceduralnim pitanjima, kao što je činjenica da je pitanje dato sudiji za ispitivanje, je nedovoljno i treba da se smatra kršenjem prava na istinu. Država ima obavezu da svakom zainteresovanom licu pruži saznanje o konkretnim koracima koji su preduzeti kako bi se pojasnila sudbina i lokacija te osobe. Takve informacije moraju uključivati korake preduzete na osnovu dokaza koje su dostavili rođaci ili drugi svedoci. Iako neophodnost krivične istrage može opravdati ograničavanje prenosa određenih

informacija, u nacionalnom zakonodavstvu mora se primeniti mogućnost preispitivanja takvog odbijanja pružanja informacija svim zainteresovanim osobama. Ovo razmatranje bi trebalo biti dostupno u vreme prvobitnog odbijanja da se pruže informacije, a zatim na redovnoj osnovi kako bi se osiguralo da razlog za nužnost na koju se poziva javni organ da odbije komunikaciju ostaje prisutan.”

Vidi *Opšti komentar na pravo na istinu u vezi prisilnih nestanaka*, Izveštaj radne grupe o prisilnim i nedobrovoljnim nestancima (2010), Dokument A/HRC/16/48, stav3; Zufe Miladinović protiv EULEX-a, 2017-02, 19. jun 2019. godine, stav 87; i takođe, *I. slučaj masakra u Rio Negru protiv Gvatemale*, presuda MASLJP-a od 04. septembra 2012. godine, Preliminarni prigovor, osnovanost, popravka i troškovi, stav 265. Vidi i *S.H. protiv EULEX-a*, Odluka i nalazi, Predmet br. 2016-28, 11. septembar 2019. god. stav 78.

84. U vezi sa ovim predmetom, nema naznaka da je Misija preduzela bilo kakav korak da obavesti podnosioca žalbe o postojanju, opštem sadržaju ili toku istrage.
85. Misija nije pružila objašnjenje za svoj neuspeh da obavesti podnosioca žalbe (ili nekog drugog bliskog rođaka primarne žrtve) o ovom predmetu. Kao odgovor na pitanje Komisije o ovoj stvari, Misija je navela sledeće:

‘Sve u svemu, Misija je trebala uložiti veće napore na informisanje žrtava i šire javnosti o svojim strategijama i pristupima, kako bi adekvatnije upravljala očekivanjima i bila transparentnija. Međutim, u ovom predmetu i uzimajući u obzir osnovne prepreke koje su predstavljene, Misija ne smatra da su prava podnosioca žalbe povređena i uzevši u obzir gore navedeno tvrdi da je učinila sve što je razumno bilo moguće kako bi utvrdila sudbinu Dušana Ađančića.’

86. Obaveza Misije ka ovoj kategoriji žrtava ne odnosi se na „strategije“ ili „pristupe“. Niti se radi o kampanji dopiranja do javnosti ili pojedinaca. Već se odnosi na pravo žrtava takvih povreda da budu osobeno obavешteni o tome šta vlasti rade kako bi rasvetlili pitanje i doveli odgovorna lica pred lice pravde. Ne obraćajući se žalioocu pa čak i ne pokušavajući da to učini Misija je u stvari prekršila njegova prava.
87. Neuspeh Misije da stupi u kontakt i informiše podnosioca žalbe o svojoj odluci da ne sprovede istragu ovog slučaja doveo je do kršenja žaliočevih prava time što je doprinela stanju neizvesnosti u kojem se on našao sve vreme tokom relevantnog perioda.

Novi, redukovani mandate Misije od juna 2018. god.

88. Novi mandat Misije koji je stupio na snagu u junu 2018. godine, značajno je smanjio sposobnost Misije da utiče na istragu krivičnih predmeta, uključujući i ovaj. Njihova nova uloga nadzora im ne dozvoljava da zatraže pokretanje istrage, niti joj daje moć da odluči o toku iste. *S.H. protiv EULEX-a*, Odluka i nalazi, Predmet br. 2016-28, 11. septembar 2019. god. stav 98.
89. Komisija smatra da promena u prirodi mandata Misije ne oslobađa Misiju od njene obaveze da u najvećoj mogućoj meri ispravi efekte kršenja za koje je odgovorna. Vidi i *S.H. protiv EULEX-a*, Odluka i nalazi, Predmet br. 2016-28, 11. septembar 2019. god. stav 99; i Odluku Saveta (ZSBP) 2018/856 od 08. juna 2018. god.
90. Na osnovu toga, Komisija će preporučiti da Misija dalje preduzima korake da se raspita kod organa vlasti koje korake, ako ih ima, su preduzeli da istraže ovaj slučaj i da izveštava nadležne organe u Briselu ako postane očigledno da vlasti ne ispunjavaju

svoje obaveze u tom pogledu. Budući da nije zaštitila prava podnosioca žalbe, Misija sada mora da preduzme korake kako bi ispravila i popravila ova kršenja.

Posledice po prava žalioaca i prava njegovog oca

91. Član 2. Konvencije štiti jedno od najosnovnijih ljudskih prava, naime, pravo na život. To pravo je zaštićeno različitim instrumentima o ljudskim pravima i predstavlja ključni, osnovni element minimalne zaštite ljudskih prava koja se duguju svakom pojedincu. Zna se samo za nekoliko, ograničenih, izuzetaka. Vidi, uopšteno, Opšti komentar br. 36 (2018) o članu 6. Međunarodne Povelje o civilnim i političkim pravima, na pravo na život, CCPR/C/GC/36, 30. oktobar 2018. godine (https://tbinternet.ohchr.org/Treaties/CCPR/Shared%20Documents/1_Global/CCPR_C_GC_36_8785_E.pdf) (čitaj u tekstu, „Opšti komentar 36”); *S.H. protiv EULEX-a*, Odluka i nalazi, Predmet br. 2016-28, 11. septembar 2019. god., stav 106.
92. Ono što je najvažnije za ovu svrhu, ovo pravo uvodi proceduralnu obavezu od strane države ili organa nadležnog za istragu gde znaju ili treba da znaju za potencijalno nezakonita lišavanja života, da istraže i, gde je to moguće, krivično gone takve incidente, uključujući i optužbe o prekomernoj upotrebi sile sa smrtnim posledicama. Vidi, generalno, *Sadiku-Syla protiv EULEX-a*, 2014-34, Odluka i nalazi, 19. oktobar 2016. godine; *D.W., E.V., F.U., G.T., Zlata Veselinović, H.S., I.R. protiv EULEX-a*, 2014-11 do 2014-17, Odluka o prihvatljivosti, 30. septembar 2015. godine; *Sadiku-Syla protiv EULEX-a*, 2014-34, Odluka o prihvatljivosti, 29. septembar 2015. godine; *S.H. protiv EULEX-a*, Odluka i nalazi, Predmet br. 2016-28, 11. septembar 2019. god., stav 107; takođe vidi *Nydia Erika Bautista de Arellana protiv Kolumbije*, Prepiska br. 563/1993, Mišljenje Komisije za ljudska prava, 27. oktobar 1995. godine stav 8.6; *McCann i ostali protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda ESLJP od 27. septembra 1995. godine, Serije A br. 324, stav 161; *Assenov i ostali protiv Bugarske*, presuda ESLJP od 28. oktobra 1998. godine, *Izveštaji o presudama i odlukama* 1998-VIII, stav 102; *Nachova i ostali protiv Bugarske*, Žalbe br. 43577/98 i 43579/98, presuda ESLJP od 06. jula 2005. godine, stav 110; *Hugh Jordan protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, žalba br. 24746/94, presuda ESLJP od 04. maj 2001. godine, stav 105; Opšti komentar 36, stav 27. Savet za Ljudska Prava, Zaključna zapažanja: Kirgistan (2014), stav 13.
93. Istrage i krivično gonjenje potencijalno nezakonitih lišavanja života treba da budu preduzete u skladu sa relevantnim međunarodnim standardima, uključujući *Protokol Minesote o sprovođenju istrage nad potencijalno protivpravnih smrti (2016)*, i moraju biti usmerene na osiguranje da odgovorni budu privedeni pravdi, da promovišu odgovornost i sprečavaju nekažnjivosti, da izbegavaju uskraćivanje pravde i da izvuku potrebne lekcije za revidiranje praksi i politika u cilju izbegavanja ponovljenih kršenja. Vidi, uopšteno, Generalni komentar 36, stav 27 i citirane reference; i *S.H. protiv EULEX-a*, Odluka i nalazi, Predmet br. 2016-28, 11. septembar 2019. god., stav 108.
94. U ovom predmetu takođe važan je i član 3. Evropske konvencije o ljudskim pravima, koji predviđa da niko ne sme biti podvrgnut mučenju ili nehumanom ili ponižavajućem postupanju ili kažnjavanju. Slična zabrana i garancija dati su u mnogim drugim instrumentima o ljudskim pravima, uključujući član 7. Međunarodne Povelje o civilnim i političkim pravima i član 2. Konvencije protiv mučenja i drugog okrutnog, nečovečnih i ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja. Ovo je opet osnovno pravo od ogromnog značaja koje mora biti zaštićeno u svakom trenutku i pod bilo kojim okolnostima.
95. U praksi rada Komisije i u praksi drugih organa za ljudska prava je priznato da emocionalna trauma koja kod rođaka nestale osobe može biti rezultat usled nedostatka informacija o sudbini njihovog rođaka može doseći prag ozbiljnosti potreban za ovu

garanciju. Vidi, npr., L.O. protiv EULEX-a, 2014-32, Odluka i nalazi, 11. novembar 2015. godine; D.W., E.V., F.U., G.T., Zlata Veselinović, H.S., I.R. protiv EULEX-a, 2014-11 do 2014-17, Odluka o prihvatljivosti, 30. septembar 2015. godine; Sadiku-Syla protiv EULEX-a, 2014-34, Odluka i nalazi, 19. oktobar 2016. godine; *S.H. protiv EULEX-a*, Odluka i nalazi, Predmet br. 2016-28, 11. septembar 2019. god. Vidi takođe Deklaraciju o zaštiti svih osoba od prisilnog nestanka, 5 Uvodni stav (napominjući da prisilni nestanak uzrokuje „patnju i tugu“) i član 1(2) koji glasi “[bilo] koji postupak prisilnog nestanka (...) čini povredu pravila međunarodnog zakona koji garantuje, (...) pravo da ne bude podvrgnut mučenju i drugim okrutnim, nehumanim ili ponižavajućim postupanjima ili kažnjavanjima”); i Generalni komentar o pravu na istinu u vezi prisilnih nestanaka, Izveštaj radne grupe o prisilnim ili nedobrovoljnim nestancima, 2010. Dokument A/HRC/16/48, stav.

96. Prema mišljenju Komisije, propust Misije da adekvatno koordinira među svojim organima kako bi osigurala da su sve relevantne informacije podeljene pre nego što je doneta odluka da se ne sprovede istraga nad ovim slučajem, b) blisku rodbinu obavesti o postupcima Misije a u vezi sa ovim slučajem i c) iskoristi sve dostupne istražne resurse i njihov neuspeh da pravovremeno informišu podnosioca žalbe o toku istrage, doprineo je kršenju prava podnosioca žalbe, prema članu 2. Konvencije, da Misija ovu stvar u potpunosti i marljivo istraži.
97. Ove greške i propusti takođe su doprineli kršenju prava podnosioca žalbe prema članu 3. Konvencije i doprineli su emocionalnoj i psihološkoj traumi koja je posledica neznanja onoga što se dogodilo njegovom ocu. Ta trauma je ozbiljna, trajna i tekuća. Naravno, to nije isključivo posledica ponašanja Misije, ali Komisija nije nadležna da odlučuje o odgovornosti UNMIK-a u tom pogledu. U svakom slučaju, neuspeh UNMIK-a, koliko god bio ozbiljan, ne bi opravdao neuspeh Misije. Prema tome, zaključci koji su ovde izneti su ograničeni na one postupke i propuste Misije koji su doprineli kršenju prava podnosioca žalbe i prava njegovog oca, uzimajući u obzir gore navedene izazove sa kojima se Misija suočila u to vreme.
98. Komisija ponavlja da vreme i resursi koje je Misija uložila u ovaj slučaj kako bi pokušala da locira rođaka žalioaca ili njegove ostatke, nije neznatno.
99. U smislu gore iznesenih zaključaka u vezi sa članovima 2. i 3. Konvencije, Komisija ne smatra da treba da donosi zaključke u vezi sa članovima 8. i 13. Konvencije. Komisija napominje da iako se interesi zaštićeni svakom pojedinačnom odredbom preklapaju delimično ipak nisu identični. . Dalje Komisija želi da napomene da ponašanje koje se pripisuje Misiji čini se *prima facie* da je negativno uticalo na pravo podnosioca žalbe na porodični život i njegovo pravo na delotvoran pravni lek. Komisija neće donositi konačne zaključke u pogledu ovih prava zbog svojih nalaza u vezi sa članovima 2. i 3. koji uključuju ono šta smatra ključnim karakteristikama kršenja koja se nameću Misiji.
100. Na osnovu gore navedenog, Komisija je utvrdila da je Misija prekršila prava podnosioca žalbe kao i prava njegovog oca shodno članu 2. (proceduralni deo) i članu 3. Konvencije.

IZ TIH RAZLOGA, KOMISIJA JEDNOGLASNO

NALAZI da je Misija prekršila prava podnosioca žalbe garantovana članom 2. (proceduralni deo) i članom 3. Evropske Konvencije za ljudska prava;

U TOM SMISLU, KOMISIJA NE SMATRA OBAVEZOM da donese odluku u vezi mogućih kršenja, članova 8. i 13. Konvencije, od strane Misije;

NAPOMINJE da, na osnovu dostupnih informacija Komisiji, kršenje prava žalioaca može biti u toku; i, stoga,

PREPORUČUJE sledeće:

- i. Imajući u vidu težinu povreda prava koja se razmatraju, Komisija poziva Šefa Misije da pažljivo razmotri mogućnost i potrebu da Misija prizna kršenje prava podnosioca žalbe koja je Misija počinila;
- ii. Komisija poziva Misiju da obezbedi da spis predmeta koji se odnosi na ovaj slučaj bude poslat nadležnim lokalnim vlastima;
- iii. Komisija preporučuje da ovaj slučaj treba da bude predmet nadgledanja od strane Misije;
- iv. Komisija preporučuje, kao što je to učinila kod slučaja 2017-02, da Misija razmotri davanje preporuka vlastima u pogledu mogućih budućih istražnih tokova koji bi mogli pomoći u rešavanju ovog slučaja; u tom kontekstu, Komisija preporučuje Misiji da treba da naglasi važnost prava žrtava na istinu i da bude obavešteni o opštem toku istrage;
- v. Komisija preporučuje da Misija treba da izvesti nadležne organe u Briselu ukoliko sazna da lokalni organi vlasti ne ispunjavaju svoje obaveze u tom pogledu;
- vi. Misija treba da preduzme aktivne korake da se raspita kod organa vlasti da li su i koji koraci preduzeti da se istraži ovaj slučaj i obavesti nadležne organe Evropske unije u Briselu ako postane očigledno da vlasti ne ispunjavaju svoje obaveze u tom pogledu;
- vii. Komisija preporučuje da se ova odluka dostavi nadležnim kosovskim istražnim organima; i
- viii. Komisija takođe preporučuje Šefu Misije da osigura da se aktivnosti nadzora Misije sprovode na način koji je u skladu sa obavezama Misije o ljudskim pravima i da obezbedi da ovaj deo mandata doprinese efikasnoj zaštiti i unapređenju tih prava.

KOMISIJA SA UVAŽAVANJEM TRAŽI OD MISIJE da izvesti o sprovođenju ovih preporuka što je pre moguće a najkasnije do 16. marta 2020. godine.

U ime Komisije,

Guénaél METTRAUX
Predsedavajući član

Anna BEDNAREK
Član

Anna AUTIO
Član